

NYTT

Afghanistan

EN TIDSKRIFT FRÅN SVENSKA AFGHANISTANKOMMITTÉN NR 2 2023

Hasina, 9, i byn Sar Rustaq.

Rent vatten ett lyft för hela byn

TEMA

Utbildade flyr
Afghanistan

ANALYS

Skattepengar
går till säkerhet

ÅRET 2022

Ökad verksamhet
trots restriktioner

Afghanistan ^{NYTT}

INNEHÅLL Nr 2 2023

22

” Förhas-
tade
slutsatser
att allt var
förgäves.

Andreas Stefansson,
generalsekreterare SAK

29

10

19

- 4 AFGHANISTAN I KORTHET** FN stannar kvar trots restriktioner, gräshoppor hotar skörden.
- 6 TEMA** Brist på utbildade afghaner märks i hela samhället när många flytt.
- 13 NYHET** En FN-rapport visar hur vanligt kroppsbestraffning har blivit.
- 14 ANALYS** Talibanerna effektiva på att dra in skatt och lägger en stor del på säkerhetssektorn.
- 16 BILDEN** Ruina, 6 år, vill ta körkort.
- 18 KULTUR** Digital utställning visar Herats historia.

SAKs VERKSAMHET

- 19 ANDREAS HAR ORDET** Biståndet har åstadkommit förvånansvärt mycket.
- 20 SAK I KORTHET** Tillbaka i byn som fick rent vatten i SAKs största vattenprojekt.
- 22 REPORTAGE** Nezakat Sadid arbetar som ensam barnmorska i byn Sar-e-Kunda.
- 24 ÅRET 2022** SAK ökade trots problemen tillgången till både vård och utbildning.
- 28 ENGAGEMANG** Förberedelser för en osäker framtid.

21

SAK Svenska Afghanistankommittén

AFGHANISTAN-NYTT är en medlemstidning som ges ut av Svenska Afghanistankommittén fyra gånger per år. Den innehåller ett tema med fokus på situationen i Afghanistan, reportage från SAKs utvecklingsarbete samt information om ideellt engagemang i Sverige.
ANSVARIG UTGIVARE | Anders Rosén

REDAKTÖR | Eva Kellström Froste
FORMGIVNING | Serpentin Media
ISSN | 0280-7041
TRYCK | Ljungbergs tryckeri, Klippan
UPPLAGA | 6 800 ex
PRESSLAGD | 12 juni 2023

OMSLAG | Hasina, 9, i byn Sar Rustaq är glad över att kunna dricka rent vatten, tvätta sig och gå till skolan.
Foto: Sayed Qudratullah Attaye
KONTAKT | Svenska Afghanistankommittén
Malmgårdsvägen 63, 116 38 Stockholm
Tel 08-545 818 40, info@sak.se, www.sak.se

Att älska sitt land men ändå lämna det

Att vara någon eller att vara ingen. Att ha en plats i tillvaron och att förlora den helt. Att älska sitt land men ändå känna sig tvingad att lämna det.

Migration har varit en överlevnadsstrategi i Afghanistan sedan 1970-talet. Fattigdom, krig, förtryck, förföljelse. Orsakerna varierar, så även nu. Migrationen är alltså inte ett nytt fenomen, men antalet som lämnar landet har ökat sedan 2021. Afghaner är nu den tredje största gruppen på flykt från sitt land i världen.

Till den gruppen hör också ett stort antal välutbildade. Efter talibanernas maktövertagande i augusti 2021 inleddes en så kallad brain drain i så stor skala att vissa bedömare anser att kompetensförlusten för Afghanistan är irreparabel. USA evakuerade 124 000 afghaner enbart i augusti det året.

I DET HÄR NUMRET beskriver vi vad som händer när så många utbildade lämnar ett land, och vi har intervjuat några afghaner som valt – eller känt sig tvingade att välja – olika vägar.

Kvinnor och flickor berövas sin framtid i talibanernas Afghanistan, men många män känner också hopplöshet. Det finns föräldrar som stannar kvar för jobbets skull men som skickar sina ungdomar utomlands. I takt med att restriktionerna ökar börjar även de som velat stanna vackla.

Gynekologen Najmussama Shefajo tänkte först stanna i Afghanistan, hon vet hur livsviktig

hon är för alla de kvinnor som får vård på det sjukhus hon driver. Men ju mer restriktionerna mot kvinnor har skärpts, desto mer känner hon att hon måste överge inte bara kvinnorna utan också sin egen plats i tillvaron, offra allt det för sina döttrars skull.

Hennes dilemma är många afghaners dilemma. Men alla har inte ett val. Och det går ju inte att tömma ett helt land. Det finns trots allt också många som stannar kvar, både frivilligt och ofrivilligt.

EN AV DEM ÄR Abusaied Khalid. Trots ofriheten i dagens Afghanistan tror han ändå att hans liv i Kabul är bättre än det han skulle kunna få som emigrant. Han känner också ett ansvar, och han tror på de unga afghanernas kapacitet att göra sitt land bättre – om de får chansen.

De kvinnor och män som stannar kvar fortsätter spela en viktig roll för sina nära, i sina yrkesroller och för landet. De bildar en skör bro in i framtiden. ●

” Vissa bedömare anser att kompetensförlusten för Afghanistan är irreparabel.

Eva Kellström Froste

Eva Kellström Froste
Redaktör Afghanistan-nytt

FOTO: MALIN HOELSTAD

Med en lång historia av samarbete följer ansvar för Afghanistan. FOTO: CAJSA WIKSTRÖM

Nödvändigt att hitta gemensam väg

DET ÄR INTE en lätt uppgift för det internationella givarsamfundet att försöka enas om ett förhållningssätt gentemot de facto-styret, men det är nödvändigt att hitta en gemensam väg snarast. Det var därför ett välkommet besked från FN:s generalsekreterare António Guterres att FN avser fortsätta sin

närvaro i Afghanistan, trots att talibanerna utfärdat ett förbud för afghanska kvinnor att arbeta för FN.

Situationen är en mänsklig kris och ständigt kommer nya dekret som ytterligare kränker flickors och kvinnors mänskliga rättigheter. Sverige, som har en lång historia av utvecklings-

samarbete i landet, har ett ansvar att ge högre prioritet till Afghanistan i utrikespolitiken och påverka givarsamfundet i de forum där det är möjligt. Signalen från omvärlden måste vara tydlig – vi överger inte Afghanistans folk.

KARIN LIDSTRÖM
POLICYRÅDGIVARE SAK (VIK)

AKTUELLT I AFGHANISTAN

FOTO: SAK

Matdistribution genom World Food Programme. Arbetet försvåras när kvinnor inte får arbeta.

FN stannar trots restriktioner

Talibanstyret utfärdade i april en order som förbjöd afghanska kvinnliga FN-anställda att fortsätta arbeta. FN fördömde beslutet och uppmanade sina cirka 3 000 lokalanställda i landet att arbeta hemifrån.

Efter ett möte med utsända från över 20 länder i Qatar i maj kom beskedet att FN kommer att stanna kvar i Afghanistan, trots talibanernas restriktioner. Mötet i Qatar hölls för att diskutera en gemensam internationell hållning gentemot Afghanistan.

– Vi stannar och vi kommer att leverera, och vi är fast beslutna att söka de nödvän-

diga förutsättningarna för att fortsätta leverera, sade FN:s generalsekreterare António Guterres efter mötet.

Han underströk att förbudet för afghanska kvinnor att arbeta för FN är ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Unama, FN:s ledande organisation i Afghanistan, påpekar i ett uttalande att förbudet allvarligt underminerar FN:s arbete och möjlighet att nå ut till människor i nöd.

FN kräver att restriktionerna och hindren för deras arbete hävs, men konstaterar samtidigt att det afghanska folket fortsatt behöver FN:s stöd. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Säkerhetsrådet kritiserar förbud

FN:s säkerhetsråd godkände enhälligt en resolution som uppmanar talibanstyret att upphäva förbud som riktas mot kvinnor. Resolutionen uttrycker ”djup oro över talibanernas ökande urholkning av respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för kvinnor och flickor i Afghanistan”. Afghanistans utrikesministerium svarade att frågan rör inhemska, sociala angelägenheter.

Kanal för folkets röst

Den 22 maj lanserade den afghanska nyhetsbyrån Pajhwok Afghan News programmet ”Folkets röst” för att fånga upp afghanernas problem, krav och förslag och förmedla dem till de styrande myndigheterna. Inom kort hade 1 400 personer svarat på Whatsapp, Facebook och via mejl. Ett stort antal personer ville att skolor och universitet ska öppnas för flickor och kvinnor, att talibanerna ska visa flexibilitet i samspelet med omvärlden, arbeta för allmänhetens stöd och utarbeta en konstitution.

I KORTHET

Guvernör dödad

VÅLD Badakhshans guvernör Mawlawi Ahmadi och hans chaufför dödades när en självmordsbombare i en bil med sprängmedel attackerade hans fordon i provinshuvudstaden Faidzabad. Sex personer skadades.

Pass distribueras

RESOR En talesperson för passmyndigheten hävdar att mellan 8 000 och 10 000 pass distribueras dagligen, efter att det tidigare varit mycket svårt att få pass. Samtidigt har många problem att betala för passen via banker.

Fortsätter döda

VAPEN Hundratal människor dödas och skadas varje år av personminor och andra oodonerade vapen i Afghanistan,

uppger Röda Korset på den internationella dagen för att uppmärksamma minor. Två dagar tidigare dödades två barn när en oodonerad bomb exploderade.

Aktivist gripen

UTBILDNING Matiullah Wesa, en känd förespråkare för att flickor och kvinnor ska få utbildning, greps i mars av talibanerna. Amnesty International har startat en kampanj för hans frigivande.

Hoppas på jordgubbar

JORDBRUK 337 ton jordgubbar skördades förra året, enligt jordbruksministeriet. Ministeriet hoppas att odlingen av jordgubbar kommer att utökas detta år. Mest jordgubbar skördades i provinsen Balkh.

Färre arbetar

JOBB Sysselsättningsnivån bland kvinnor har sjunkit med 25 procent sedan tiden före maktskiftet. För män är siffran 7 procent. Det visar siffror från ILO, Internationella arbetsorganisationen.

Lärares vittnesmål

UTBILDNING Education International, en federation för lärarorganisationer, har startat Afghan Teachers' Rights Observatory för att samla in vittnesmål från afghanska lärare, höja deras röst och försvara rätten till utbildning.

Först på Everest

ÅVENTYR Den afghanska klättraren Samiuddin Siddiqui blev den 17 maj den första afghanen att bestiga världens högsta berg, Mount Everest.

FOTO: ZAHUR RAMJI, MEDIAPIX/CC

” Talibanernas förtryck av kvinnor är en form av apartheid och omvärlden behöver bekämpa det med samma beslutsamhet som visades mot Sydafrika.

GRAÇA MACHEL,
kvinnorättsaktivist och
Nelson Mandelas änka

Gräshoppor hotar skörden

Den marockanska gräshoppan är ett av de värsta skadedjuren.

FOTO: CHRISO/C

FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation, FAO, varnar för ett storskaligt utbrott av den marockanska gräshoppan. Den har noterats i åtta provinser i norra och nordöstra Afghanistan, landets kornbod, samt i ytterligare två provinser.

Den marockanska gräshoppan rankas som ett av de värsta skadedjuren för grödor i världen. De senaste två stora utbrotten i Afghanistan, för 20 och 40 år sedan, kostade landet mellan 8 och 25 procent av veteproduktionen. Prognosen för årets skörd av vete såg bättre ut än på tre år, men FAO oroas över att gräshoppinvasionen hotar att i stället öka matosäkerheten både i år och nästa år.

FOTO: ANNA EK

Torkad frukt och nötter är populära afghanska produkter. Import och export av mat hindras i onödan, anser NRC.

”Överdriven efterlevnad av sanktioner”

Överdriven efterlevnad och missuppfattningar om omfattningen av internationella sanktioner har lett till allvarliga hinder för det afghanska näringslivet, inklusive för företag som importerar och exporterar mat och andra nödvändiga varor. Det menar Norwegian Refugee Council (NRC) i en rapport som uppmanar det internationella samfundet att öka kunskapen om sanktionerna.

– Humanitärt bistånd kan inte ensamt tillgodose behoven hos de miljontals afghaner som har förlorat sina jobb och tvingats ta på sig enorma skulder och sälja sina ägodelar bara för att kunna köpa mat som behövs för att överleva, säger Neil Turner, NRC:s landschef i Afghanistan.

Hälften av alla medier stängda

50 procent av alla medier har stängts och 53 procent av alla journalister har förlorat sina jobb efter maktskiftet 2021, enligt en rapport från Afghanistan National Journalists Union (ANJU).

Orsakerna är flera: ekonomiska problem, restriktioner och att de lagar som tidigare skyddade medierna har upphävts. Rapporten släpptes på nationella journalistdagen, då flera journalister också uttryckte oro över svårigheterna att få information.

6%

av afghanska kvinnor uppger att de har tillgång till internet enligt Gallup. För männen är siffran 25 procent.

Direktflyg till Kina

RESOR För första gången på tre år går direktflyg mellan Kina och Afghanistan, från Kabul till Urumqi. Transportministeriet hoppas att direktflygen kommer att ha en positiv effekt på handeln mellan länderna.

Turkosa taxibilar

FÖRETAG Talibanerna har beordrat att alla taxibilar ska målas turkosa. Orsaken anges vara att bekämpa brottslighet. Ordern har skapat ilska bland taxiförare som hävdar att de inte har råd.

Intresse för litium

NATURRESURSER Kina har uttryckt intresse för att investera 10 miljarder dollar i Afghanistans litiumresurser. Flera andra länder har också uttryckt intresse, enligt gruvministeriet.

FOTO: UNESCO/C

Platsen för Buddhastatyerna i Bamiyan finns på världsarvslistan.

Världsarv bevaras

HISTORIA Unesco har återupptagit arbetet med att bevara kulturella och arkeologiska fornlämningar i provinsen Bamiyan. Platserna finns med på listan över hotade världsarv sedan 2003.

Hög kriminalitet

BROTT Afghanistan rankas som ett av de fyra länderna i

världen med högst kriminalitet, enligt World Population Review. Orsakerna är främst den stora opiumproduktionen samt den höga arbetslösheten.

Dog i jordbävning

NATURKATASTROF Minst 19 personer dog och omkring 200 skadades när en kraftfull jordbävning drabbade stora delar

av Pakistan och Afghanistan. Jordbävningens epicentrum var i nordöstra Afghanistan.

Historisk seger

SPORT Afghanska cricketfans firade stort i mars efter att Afghanistan besegrat Pakistan för första gången i en internationell serie. Afghanistan vann två av de tre matcherna de spelade mot Pakistan i Förenade Arabemiraten.

Krydda på export

JORDBRUK Närmare 30 000 ton spiskummin till ett värde av 39 miljarder dollar exporterades förra året, enligt ministeriet för handel och industri. Spiskummin är en av landets mest värdefulla jordbruksprodukter.

TEMA | BRAIN DRAIN

BRISTEN PÅ UTBILDADE MÄRKS I HELA AFGHANISTAN

Afghaner som omfattas av USA:s evakueringsprogram "Operation Allies Refuge" går ombord på ett flyg på Kabuls flygplats den 24 augusti 2021.

FOTO: DONALD R. ALLEN, USA:S FLYGVAPEN/TT

Ett par miljoner afghaner beräknas ha lämnat landet sedan 2021. Hundratusentals av dem tillhörde den utbildade medelklassen. Talibanstyret har inte lyckats täcka upp kunskapsstappet. Kompetensförlusten, så kallad *brain drain*, märks i hela samhället.

TEXT **GÖRREL ESPELUND**, FRILANSJOURNALIST

M

igration har varit en överlevnadsstrategi i Afghanistan sedan 1970-talet. Orsakerna har varierat men grundar sig i att människor känner

osäkerhet inför framtiden. Det säger Hameed Hakimi, senior forskare vid den brittiska tankesmedjan Chatham House.

Han föddes i Afghanistan men kom till Storbritannien som barn och har studerat och forskat i folkomflyttningar under många år. Han är också medförfattare till rapporten *Migration from Afghanistan under the Taliban, Implications and strategies in the neighbourhood and Europe*, som publicerades i december 2021.

– Dagens migration drivs av en rad olika orsaker såsom en icke-fungerande ekonomi, osäkerhetsfaktorer, människorättsfrågor, säkerhetsaspekter och en brist på framtidstro. Allt sammantaget gör att folk söker sig bort, säger Hameed Hakimi.

Hameed Hakimi

EFTER TALIBANERNAS fall 2001 blev staten den största arbetsgivaren. Direkt eller indirekt var drygt 1,5 miljoner människor offentligt anställda, enligt den före detta finansministern Omar Zakhilwals uppgifter till brittiska BBC. Det i sin tur innebar att omkring 10 miljoner afghaner var beroende av dessa arbetstillfällen eftersom de flesta lönearbetare i Afghanistan försörjer såväl den omedelbara som den utvidgade familjen, enligt rapporten om migrationen under talibanstyret.

2,5

miljoner afghaner lämnade landet mellan 2021 och april 2022, enligt UNDP:s uppskattningar. Afghaner utgör nu den tredje största flyktingbefolkningen i världen, enligt en rapport från International Rescue Committee.

Fatima är den enda barnmorskan i distriktet Panjawai i Kandahar.

När talibanerna återtog makten i augusti 2021 föll statsapparaten samman och det internationella biståndet som varit ryggraden i landets budget ströps. I en rapport som FN:s utvecklingsorgan UNDP släppte nyligen uppgav 77 procent av de tillfrågade att deras ekonomiska situation har förvärrats på grund av bristen på arbetstillfällen.

– Den lilla privata sektorn som fanns i landet har också kvävts. Dels beror det på att landet saknar ett fungerande bankväsende, dels så var den privata sektorn till stora delar knuten till den internationella närvaron, säger Hameed Hakimi.

UNDP uppskattar att 2,5 miljoner afghaner lämnade landet mellan 2021 och april 2022. Folkströmmarna tilltog i samband med talibanernas maktövertag i augusti 2021 och enbart under evakueringen i augusti flög USA ut omkring 124 000 afghaner. Även om det inte finns någon statistik på vilka yrkesgrupper som lämnat Afghanistan, tyder det mesta på att många av dem tillhört landets utbildade massa. Det finns bedömare som anser att uttåget är ”irreparabelt”.

Weeda Mehran, direktör vid centret för internationella studier vid universitetet i Exeter, i Storbritannien, säger till Radio Free Europe:

– Det finns inga exakta siffror [...] men en säker gissning är att det rör sig om hundratusentals. De var läkare, ingenjörer, jurister, människor med god ekonomi, utbildning och kunskap, som har haft råd att emigrera. Kompetensförlusten är en katastrof för Afghanistan.

För att få afghaner i exil att flytta hem igen etablerade talibanledningen i maj 2022 en kommission som skulle verka för återflyttning. Man försäkrade före detta politiker och militärer att de skulle få skydd, och försökte locka akademiker och experter tillbaka till landet.

Få tros ha återvänt och många tvivlar på talibanernas ord. Rapporter från människorättsorganisationer vittnar i stället om att en del av dem som haft samröre med den tidigare regeringen utsatts för grova övergrepp, tortyr, godtyckliga gripanden och utomrättsliga avrättningar.

Kompetensförlust som uppstått sedan 2021 har inte kunnat täckas upp.

– Talibanerna vill ha sitt eget folk på ledande positioner i samhället men de kämpar med att få administrationen att fungera, säger Hameed Hakimi.

EN AV ANLEDNINGARNA är att många tjänstemän och administratörer har lämnat landet, en annan anledning är att inga kvinnor

FOTO: EPA/TT

” Universitet och högskolor har förlorat oerhört många lärare och professorer. **Hameed Hakimi**

längre får arbeta kvar i administrationen.

– Även afghanska icke-statliga organisationer som jag har talat med har svårt att hitta utbildade personer att anställa. Den kompetenspool som fanns i Afghanistan tidigare är helt enkelt inte längre där, säger Hameed Hakimi.

AKADEMIN ÄR EN annan sektor som förlorat hundratals anställda.

– När vi talar om att universiteten ska öppna och återuppta undervisningen, också för kvinnor, måste vi också diskutera vem som ska undervisa dem. Väldigt många akademiker har lämnat landet och universitet och högskolor har förlorat oerhört många lärare och professorer, säger Hameed Hakimi.

Många av de unga utbildade afghanerna arbetade hos organisationer som inte längre är aktiva i landet. De tidigare anställda som fick möjlighet att evakueras tog chansen.

Bara manliga studenter kunde börja studera igen efter vinteruppehållet, här på det privata Rana-universitetet i Kabul. FOTO: SAMIULLAH POPAL, EPA/TT

Hälsossektorn har också drabbats hårt av Afghanistans brain drain. Enligt den oberoende afghanska nyhetsportalen Salam Watandar är det brist på sjukvårdspersonal, inklusive läkare och specialister. Det finns heller inte tillräckligt med sjukhussängar och de läkare som finns är ofta nyutexaminerade och saknar erfarenhet. Uppskattningsvis har tiotusentals personer som arbetade inom hälso- och sjukvården evakuerats ut ur landet, enligt Voice of America. Tidigare utvecklingsframgångar på hälsoområdet riskerar nu att gå förlorade. Ett exempel är mödradödligheten som under de senaste 20 åren sjunkit drastiskt.

År 2000 hade landet den högsta mödradödligheten i världen med 1 346 döda kvinnor per 100 000 levande födda barn, enligt Världshälsoorganisationen (WHO). År 2020 var siffran nere i 620.

Tillgången till mödravård har nu minskat och det, i kombination med kompetensförlusten inom sjukvården och den ökade fattigdomen, bådär illa för barn- och mödravården.

En barnmorska i Kabul som Afghanis-

tan-Nytt talat med säger att de flesta av hennes tidigare kollegor lämnat landet.

– Förut arbetade jag för en internationell organisation. Många av dem som arbetade inom hälsossektorn är inte längre kvar. De stora sjukhusen saknar personal. För någon vecka sedan blev min lilla dotter sjuk. Hon hade diarré och feber. Det var nära att hon dog på grund av en fel-diagnos, säger barnmorskan som vill förbli anonym.

Anledningen till att så många lämnat Afghanistan är enkel, anser hon. Alla restriktioner som talibanstyret lagt mot landets befolkning begränsar deras möjligheter.

– Om man inte kan fortsätta sin utbildning, eller om man förlorar sitt jobb och man vet att ens barn inte kommer att kunna få någon utbildning, då är man tvingad att flytta.

OM ETT LAND SAKNAR kunniga läkare, affärsmän och lärare, då finns heller ingen framtid, menar barnmorskan.

– Jag älskar mitt land men jag kan inte stanna. Mina barn kan inte fortsätta sina studier här. Som kvinna kan jag inte planera mitt liv. Jag kämpade hårt för min utbildning och mina döttrar drömmer om att bli läkare och ingenjör.

Hennes oro för döttrarnas utbildning avspeglar sig också i andra rapporter. I en intervju med nyhetskanalen France 24 säger Tamim Asey, en av grundarna till Institute for War and Peace Studies:

– Flickors utbildning är en tungt vägnande anledning till att många afghaner väljer att flytta. Många av dem valde först att stanna för att de kände att landet behövde

400

universitetslärare eller fler från Kabul har lämnat Afghanistan. Det motsvarar över hälften av dem som var verk-samma före maktövertagandet.

KÄLLA: BBC

dem, nu försöker de desperat att lämna Afghanistan eftersom de tycker att deras systrar och döttrar är som fångar. De känner att de gjorde en missräkning.

De flesta afghaner som väljer att flytta kommer aldrig till Europa eller USA, utan stannar i exempelvis Turkiet, eller något av grannländerna Iran och Pakistan, påpekar Hameed Hakimi. Att ta sig över gränserna har den senaste tiden blivit betydligt svårare och mycket dyrare, men många drivs av den svåra situationen de befinner sig i, och gör allt för att komma bort.

– Det handlar exempelvis om män som stred tillsammans med de allierade styrkorna, men också om dem som arbetade på försvarsministeriet eller inrikesministeriet. Ett stort antal tjänstemän som inte evakuerades har lämnat Afghanistan för något av grannländerna, säger Hameed Hakimi.

Kompetensbristen som blivit en följd av att så många utbildade flytt gör att det är svårt att leverera grundläggande samhällsservice. Hameed Hakimi beskriver det som att utvecklingen gått i stå.

Eftersom talibanledningen är under internationella sanktioner har det utvecklingsarbete som finansierades av internationella organisationer och det internationella biståndssystemet, och som gick via den afghanska staten, lagts på is.

HAMEED HAKIMI påpekar att det internationella bistånd som kanaliseras genom FN främst är avsett för att hantera den humanitära krisen i landet. Men det stora institutionella utvecklingsarbetet har avstannat.

– Om utvecklingsprojekten skulle återupptas skulle det bidra till att ingjuta ett visst förtroende och hopp bland vanliga afghaner. Det skulle visa att Afghanistan är ett land som är värt att leva i eftersom det inte är isolerat och det internationella samfundet är involverat på ett meningsfullt sätt. Om status quo består, finns det en risk att landets institutioner helt kommer att erodera, och om de försvinner kommer vi att stå inför en katastrof av en helt annan magnitud, säger Hameed Hakimi. ●

GÖRREL ESPELUND

124 000

personer evakuerades av USA under två veckor i augusti 2021.

Najmussama Shefajo vill arbeta som gynekolog för kvinnorna i Afghanistan, men för döttrarnas skull

”Jag offrar allt för mina

Najmussama Shefajo har byggt upp ett kvinnsjukhus från grunden och gjort sig känd som en av Afghanistans främsta gynekologer. Nu är hon beredd att ge upp sin karriär – för att hennes döttrar ska ha en framtid.

Den första tiden efter att talibanerna tagit makten ville Najmussama Shefajo inte lämna landet.

– De uppförde sig väl i början, de sa ingenting till kvinnorna. Afghanistan var ganska tryggt. Kvinnor kunde fortfarande få utbildning. Men nu ser jag hur begränsningarna för flickors utbildning och även för kvinnliga läkare ökar allt mer.

NÄR HÖGSTADIESKOLOR för flickor stängdes blev hennes äldsta dotter, som då gick i åttonde klass, sittande hemma. Najmussama Shefajo har gjort vad hon kunnat för att dottern ska kunna fortsätta studera genom hemundervisning och

onlinekurser, men det kan inte ersätta en riktig skola att gå till, säger hon.

Hennes näst äldsta dotter av tre går nu i sexan.

– De är ledsna, de vill fortsätta gå i skolan. Jag kan inte göra något för att hjälpa dem och det tynger mig varje dag.

Själv har hon drabbats av depression som hon medicinerats för.

NAJMUSSAMA SHEFAJO är ordförande i Afghanistan Society of Obstetricians & Gynecologists och före maktskiftet brukade hon resa inom landet för att vidareutbilda kvinnliga läkare och barnmorskor. Nu har flera sådana kurser stoppats och kvinnor får heller inte resa utomlands för utbildning utan en manlig följeslagare. Moralpolisen har kommit till hennes sjukhus och beordrat kvinnlig personal att täcka ansiktet utanför vårdsalarna.

Hon befarrar att begränsningarna kan bli än fler, och för sina döttrars skull för-

” Afghanistan förlorar sina hjärnor, akademiker och experter.

Najmussama Shefajo

vill hon lämna landet.

FOTO: PRIVAT

döttrar”

söker hon nu hitta en väg att lämna Afghanistan.

– Jag älskar mitt land. Jag vill arbeta för kvinnorna här, de behöver mig som gynekolog. Men för mina döttrars skull kommer jag att offra allt. Min status, mitt rykte, mitt sjukhus, mina patienter, min inkomst. Jag kan ha ett bra liv här men i ett annat land tror jag inte att jag kommer kunna fortsätta som läkare.

HENNES SJUKHUS har ett sextiotal anställda, varav 80 procent är kvinnor. Hon tror att de flesta skulle lämna landet om de hade chansen. Många av hennes vänner har lämnat eller försöker lämna.

– Afghanistan förlorar sina hjärnor, akademiker och experter. Jag önskar att mina döttrar kan bli läkare, eller något annat bra yrke, och komma tillbaka till Afghanistan rustade att göra någonting för landet. ●

CAJSA WIKSTRÖM

Abusaied Khalid vill inte lämna sitt land. Där har han ett bra jobb och han tror inte att han skulle ha samma möjligheter utomlands.

FOTO: MOHAMMAD NOMAN QURAISHI

Abusaied stannar kvar – för sin egen och landets skull

Webbredaktören Abusaied Khalid förstår dem som lämnar Afghanistan, men själv tänker han stanna kvar. Både för sin egen skull, och för att han känner ansvar för sitt land.

” Mitt land är som min familj, jag älskar mitt folk oavsett vem som styr.

Abusaied Khalid

– Den största anledningen för mig att stanna kvar är att mitt land är som min familj, jag älskar mitt folk oavsett vilka som styr. Här är jag uppvuxen, här har jag studerat, här har jag arbete och respekt. Jag kan heller inte bara tänka på mig själv, det är min skyldighet att arbeta för mitt land.

I Afghanistan har han ett bra jobb och en plats i tillvaron. Han tror inte att han skulle ha samma möjligheter om han flyttade utomlands, så det är ytterligare en orsak att stanna.

Däremot vill han vidareutbilda sig inom datavetenskap utomlands och har ansökt om det hos flera universitet, bland annat i Kanada.

– Processen pågår, om jag får tillstånd att studera kommer jag att avsluta masterutbildningen och sedan kommer jag att återvända till Afghanistan, för vi behöver utbildade personer här för att hjälpa vårt land och få i gång ekonomin.

Abusaied Khalid är 29 år och ogift, men försörjer flera i sin familj. Han arbetar som webbredaktör på en amerikansk ideell organisation och undervisar därutöver tre barn och ungdomar i engelska och matematik, bland dem en

flicka som inte längre får gå i skolan på grund av talibanernas restriktioner.

– Om jag hade döttrar kanske jag skulle tänka annorlunda, jag skulle vilja att mina döttrar fick utbilda sig.

ABUSAIED STUDERADE informationssystem och geografi vid Kabuls universitet, men kunde inte få arbete inom området. När talibanerna tog makten arbetade han som lärare, men skolan lade ner efter maktskiftet.

Han kunde inte tro att det var sant när talibanerna tog över makten och livet som han kände det förändrades över en natt.

– Det är säkrare i Kabul nu, inte så många bombdåd som förut, men de största nackdelarna är att flickor inte får gå i skolan, att vi har förlorat många friheter och att människor finansiellt har stora problem.

Han förstår dem som lämnar Afghanistan, och kan tänka sig många skäl till det – brist på jobb, bekymmer för barnens och speciellt döttrarnas utbildning, och sin egen säkerhet. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Shahla Farid var utsatt för hot och kände att hon inte hade något val, men hon känner sorg och saknad. FOTO: MAHBOBA SHAHIRA FARID

Tungt beslut att lämna hemlandet

Det går inte en dag utan att Shahla Farid saknar sitt Afghanistan. Det kändes tungt att lämna hemlandet, men hon var utsatt för hot och kände inte att hon hade något val.

– Min familj och jag lämnade Afghanistan och hamnade i ett flyktingläger i Albanien. Där fick min make Mohsen en hjärtattack och dog. Det är ett stort känslomässigt sår, berättar Shahla Farid.

Shahla Farid var professor på Kabuls universitet, på fakulteten för juridik och

statsvetenskap, och var aktiv i att förespråka kvinnors lika rättigheter och att verka för fred. Hon var styrelseledamot i Afghan Women's Network och medlem i Afghanistan Peace Council.

– Under mina 22 år på Kabuls universitet var det undervisandet under de sista tio åren som var extra tillfredsställande. Det gav mig energi att se unga kvinnor i mitt land passionerat intresserade av juridik och statsvetenskap, säger hon.

Shahla Farid beskriver livet för hennes familj under den tiden som socialt och

” För mig är det avgörande att mina döttrar ska kunna slutföra sina studier, vilket var deras fars önskan.

Shahla Farid

ekonomiskt stabilt. Hon har sju döttrar. De två äldsta föddes under den förra talibanregimen.

– När talibanerna intog Kabul kände jag bara rädsla och ångest, speciellt eftersom jag var utsatt för hot från talibaner och har upplevt deras förtryckande regim tidigare.

EFTER INTÅGET i Kabul fick Shahla Farid ett samtal från universitetet om att talibanerna letade efter henne. Då gick familjen under jorden. Efter 45 dagar kunde de lämna Afghanistan.

– Under talibanernas första styre fick jag och min familj känna på deras repressiva och fundamentalistiska natur. Jag förlorade mitt jobb, och mina döttrar förbjöds att gå i skolan. Som svar på det undervisade jag 22 flickor i mitt hem.

Nu lever hon med tre av sina döttrar i USA, dit hon fått visum tack vare stöd från Rutgers universitet där hon nu arbetar som forskare. Asylprocessen pågår fortfarande.

DET ÄR UTMANANDE på många sätt att emigrera, berättar hon. Det är svårt att anpassa sig till en ny kultur, och det är bara hon som just nu kan försörja sig själv och de tre döttrarna, som har svårigheter att få sin utbildning validerad i USA.

– Det som gör det ännu jobbigare är att flytten var ofrivillig. Det kräver ett enormt mod att flytta till en okänd destination, utan att ha kunnat planera innan, och med osäkerheten om försörjning.

Hon känner sorg över att den positiva utvecklingen i Afghanistan nu har brutits.

– Varje dag tänker jag på mitt land och dess folk, speciellt kvinnorna som har blivit av med alla sina rättigheter.

När det gäller sin egen och döttrarnas framtid känner hon visst hopp.

– Det jag gillar med att leva här är friheten, att mänskliga rättigheter respekteras. För mig är det avgörande att mina döttrar ska kunna slutföra sina studier, vilket var deras fars önskan. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

En domstol i Ghazni hanterar ett fall med en man som är dömd till döden. Det är oklart vilka av de lagar som den tidigare republiken beslutade om som fortfarande gäller. Talibanstyret har inlett en översyn men har vid flera tillfällen deklarerat att sharia är det juridiska ramverk som gäller i Afghanistan.

FOTO: WAKIL KOHSAR, AFP/TT

Kroppsstraffningar ökade efter tweet

En ny FN-rapport visar hur utbrett kroppsstraffningar är i talibanernas Afghanistan. De flesta straffas för att ha begått "moraliska brott".

Unama, FN:s organ i Afghanistan, går i rapporten igenom dödsstraff och kroppsstraffningar efter talibanernas maktövertagande. Dödsstraff utförda efter beslut av juridiska instanser har hittills varit få, två stycken, men siffran befaras stiga eftersom den tillförordnade överdomaren nyligen utfärdade hundratals dödsstraff.

Antalet kroppsstraffningar har varit desto fler, och de ökade i betydande grad efter en tweet den 13 november förra året av talespersonen för de facto-styret, Zabiullah Mujahid. Han meddelade att talibanernas högste ledare Haibatullah Akhundzada hade haft möte med domare och understrukt deras plikt att tillämpa kroppsstraffningar när de enligt den islamiska lagen sharia bör utdömas.

Kroppsstraff och dödsstraff var tillåtet även under den tidigare republikens styre. Kroppsstraff dömdes ut mer sällan, däremot dömdes och avrättades minst 72 personer mellan 2001 och augusti 2021.

Den första kroppsstraffningen efter maktövertagandet dömdes ut i oktober 2021, då en man och en kvinna dömda för "zina", (sex utanför äktenskapet) offentligt straffades med 100 piskrapp var.

FÖRE TWEETEN i november hade minst 33 män och 22 kvinnor straffats efter domstolsbeslut, inklusive två flickor. De allra flesta straffen – och samtliga när det gäller kvinnorna – handlade om sex utanför äktenskapet, äktenskapsbrott eller flykt från hemmet (det senare kan enbart kvinnor och flickor dömas för).

Samtliga dömdes till piskstraff, oftast 30–39 piskrapp men i vissa fall så mycket som 80–100.

Efter tweeten i november fram till 30 april i år straffades 58 kvinnor, 274 män och två pojkar för sex utanför äktenskapet, flykt från hemmet, stöld, homosexualitet, alkoholintag, bedrägeri och narkotikahandel, efter domstolsbeslut. Efter tweeten ökade också antalet bestraffningar som skedde offentligt.

Unama har även dokumenterat flera fall av bestraffningar som genomförts efter beslut av ickejuridiska myndighetspersoner,

till exempel guvernörer. De vanligaste anklagelserna var även här "zina" och "omoraliskt beteende".

Unama rapporterar också om flera fall av direkta bestraffningar utan föregående formellt beslut, ofta genomförda av moralpolis. För kvinnor var de vanligaste orsakerna att de inte var klädda i enlighet med talibanstyrets tolkning av hijab eller att de lämnat hemmet utan manlig släkting (mahram), även om de höll sig inom de 78 kilometer som de facto-styret specificerat i sitt påbud. Vid ett fall ledde en bestraffning till att kvinnan avled av skadorna.

NÄR DET GÄLLDE män handlade det ofta om trimning av skägg, affärsinnehavare som tillät kvinnor att handla utan mahram och män som inte besökte moskén.

Unama påpekar i rapporten att kroppsstraffningar innebär ett brott mot internationell lag om mänskliga rättigheter. Den specifika förföljelsen av kvinnor bryter även den mot Afghanistans skyldigheter enligt de internationella mänskliga rättigheterna, liksom förföljelsen av homosexuella. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Stor del av skatten går till polis och armé

Talibanstyret har varit relativt öppet med hur det får in pengar till staten, men inte lika transparent om hur pengarna spenderas.

Genom en granskning av budget, uttalanden och löneutbetalningar går det dock att få fram hur talibanernas prioriteringar ser ut. De största delarna av det nya talibanstyrets budget går till olika delar av säkerhetssektorn. En liten del går till offentlig service, det mesta av det går till utbildning.

Under talibanernas förra tid vid makten verkade de mer intresserade av att bekämpa Norra alliansen än av att styra de områden de hade kontroll över. Kontrasten till maktövertagandet 2021 är himmelsvid. Nu hade talibanerna erfarenhet av att under många år samla in skatter där de hade kontroll. Även om många av de statsanställda flydde landet, förblev den statliga byråkratin intakt.

När den utländska finansieringen försvann över en natt, tog talibanerna över finansministeriets system och utökade skatteintaget till hela landet.

NÄR TALIBANERNA TOG makten omvandlades den afghanska ekonomin. Afghanistan var ett extremt exempel på ett land som är helt beroende av utländsk finansiering vilket gjorde regeringen mer ansvarig inför givarna än inför sitt eget folk.

Nu är det främst afghanerna själva som betalar för staten, vilket är en djupgående förändring jämfört med den tidigare republikens höga andel biståndsfinansierad budget.

Sedan 2014 lyckades finansministeriet nästan dubbla de inhemska intäkterna, men mycket av pengarna nådde inte statskassan utan hamnade i andras fickor. Talibanernas rigorösa metoder att samla in skatter innebär att mer av de pengar som betalas i skatt och tullar kommer till statskassan. Styrets talespersoner har varit öppna med sina intäkter. Men när man försöker få information om utgifterna är det styrets sekretess som är slående. Så samtidigt som man kan notera att insamlingen av skatt verkar vara mindre korrupt än under republiken, är talibanstyrets rykte om att vara befriat från korruption långt ifrån berättigat så länge det inte finns transparens även vad gäller utgifter, inklusive vilka som får kontrakt och koncessioner på gruvor och liknande.

FÖR ATT FÖRSÖKA fylla i luckorna och se vad talibanstyret spenderar pengar på har vi använt oss av tre huvudkällor:

- Talibanernas minibudget för det sista kvartalet

2021. En budget visar bara planerade utgifter, men det är ändå den bästa källan vi har för emiratets prioriteringar.

- "Ansvarsmöten" i augusti och september 2022 då högt uppsatta talibaner berättade för journalister, radiolyssnare och tv-tittare om vad som åstadkommit under det första året under talibanernas första år.
- Information om löner till statsanställda, insamlad genom intervjuer.

I DEN MYCKET korta budgeten för fjärde kvartalet 2021 gick 91 procent (579 miljoner dollar) till driftskostnader, främst löner, och återstående 8,7 procent (55,5 miljoner dollar) till utveckling.

Nära hälften av de planerade utgifterna skulle gå till inrikesministeriet, försvarsministeriet och utbildningsministeriet.

Den största planerade utgiften för talibanerna är säkerhet i alla dess skepnader, 40,7 procent. Här har vi inkluderat även polis och ministeriet för främjande av dygd och förebyggande av synd, som kontrollerar moralpolisen.

Med tanke på att talibanerna styr över ett land som inte längre är i krig, där de främst har att bekämpa mindre uppror, National Resistance Front och Islamiska staten, går en oproportionerligt stor andel till säkerhet.

Utbildningsministeriet skulle få 97 miljoner dollar, 15,3 procent av budgeten, den största andelen av budgeten som inte handlar om säkerhet.

Skatteintäkterna har inneburit att administrationen kunnat betala de anställdas löner, inklusive lärarna, åtminstone hittills. Kvinnliga anställda som portats från arbetsplatser där enbart män nu får arbeta får än så länge fortfarande lön. Pensionärer väntar däremot fortfarande på pengar. De anställdas löner skars ner med i genomsnitt tio procent. Flera intervjuade berättade att de som krigat för talibanerna fick högre löner eller bonusar.

BARA NÅGRA MÅNADER efter regimskiftet hade byråkratin återhämtat sig, och styret började betala de flesta löner via banker. Men många av de nyanställda fick betalt i kontanter.

Talibaner och deras medarbetare har utsetts till de högre positionerna, utan nödvändiga kvalifikationer, och ibland även till mer juniora positioner.

Intervjuerna visar hur många kontantbetalningar som görs, både tillfälliga och reguljära. Kontanter är svårt att hålla reda på. Det finns flera svarta hål. Det största, som vi inte vet något om, är hur emiratet

När pengar spenderas på säkerhet innebär det att det finns mindre tillgängligt för utbildning, hälsa, bevattning, jordbruk, elförsörjning, vägar och transporter.

Talibansoldater vid en vägspärr i Kunduz.

FOTO: CHINE NOUVELLE, SIPA, SHUTTERSTOCK/TT

spenderar pengar som inte går genom finansministeriet, bland dem de så kallade islamiska skatterna.

Tillsammans med domare verkar säkerhetssektorn ha rensats på sin tidigare personal vilken ersatts av talibankrigare, med vissa undantag. Att anställa sina stridande i polis, armé och säkerhetstjänst efter ett regimskifte är normal praxis i Afghanistan, med anledning av den nya regimens behov av att försäkra sig om lojal säkerhetspersonal. Ledarna vill också se till att de personer som bar dem till seger ska förbli nöjda.

DET ÄR SÅ MYCKET kring emiratets finanser som de flesta afghaner inte känner till. Om fördelningen av pengar verkar vara orättvis inte bara mellan talibaner och icke-talibaner, utan också mellan talibaner som fått tillgång till pengar och tjänster och de som inte har det, kan det öka på en splittring.

Omplaceringen av stridande till tjänster inom administrationen och säkerhetssektorn var utan tvekan nödvändigt för emiratets stabilitet, men det kommer med ett pris för Afghanistan. När pengar spenderas på säkerhet innebär det att det finns mindre tillgängligt för utbildning, hälsa, bevättning, jordbruk, elförsörjning, vägar och transporter, och för åtgärder som kan skydda människor från klimatkrisens effekter. För den afghanska skattebetalaren, som nu står för notan för regeringens utgifter, reser emiratets prioriteringar grundläggande frågor. ●

KATE CLARK

ROXANNA SHAPOUR

AFGHANISTAN ANALYSTS NETWORK

ÖVERSÄTTNING OCH BEARBETNING:

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Texten är en förkortad version av rapporten *What Do The Taliban Spend Afghanistan's Money On? Government expenditure under the Islamic Emirate* publicerad på Afghanistan Analysts Networks hemsida.

BILDEN

KABUL Ruina gillar taekwondo och att träna på gym. Hon är 6 år och vill ta körkort. Men först måste hon skaffa sig id-kort, förklarar hon, stående vid en körskola för kvinnor i Kabul.

FOTO: NICLAS ERICSSON

En glad pojkblick som slocknar

FILM Filmen börjar i Kabul, april 2018. Nyhetsfilmaren Mir Hussain ska cykla i väg för att filma platsen för ett bombdåd. Vad ingen vet är att ännu ett självmordsdåd planeras mot dem som kommer till platsen, journalister och sjukvårdspersonal.

FOTO: SEVENTH ART PRODUCTIONS

Mir Hussain vid grottorna i Bamiyan 2002.

Men sedan backar filmen till Bamiyan, 2002. Filmare har följt Mir sedan han var en liten pojke och bodde i grottor där. Han är en glad liten grabb som tycker att livet är roligt, men hans föräldrar är mycket fattiga. Mirs pappa drömmer om att sonen ska kunna gå i skolan och bli författare. Mir gör flera försök, men fadern är för svag för att arbeta så Mir tvingas för det mesta avbryta sin skolgång och arbeta, först med jordbruk, senare med att bryta kol med svågern.

Den glada blicken i hans pojkansikte slocknar alltmer. Det är en vacker men sorglig skildring av hans uppväxt och första år som vuxen, med honom själv som berättare. Genom Mir följer vi också utvecklingen i Afghanistan sedan 2001, med nyhetshetsinslag som ibland är filmade av Mir.

Filmen "Min barndom, mitt land" kan ses på SVT Play till september i år. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Senaste nytt i tillägg

LITTERATUR Nu finns ett tillägg till boken "Förstå Afghanistan". I skriften beskrivs den senaste utvecklingen, dagens talibaner och vilka följer deras maktövertagande har fått i Afghanistan.

En text analyserar vad som hände efter den förra talibanregeringens fall och vad som ledde till den nuvarande regimen. Sista delen skildrar SAKs verksamhet efter 15 augusti 2021.

FOTO: GOOGLE ARTS

Citadellet i Herat, även känt som Alexanders citadell, ligger i centrum av Herat. Det dateras till 330 f.Kr., när Alexander den store och hans armé anlände till det som nu är Afghanistan.

Virtuell utställning om Herat

UTSTÄLLNING Kultur i allmänhet och kulturhistoriska byggnader i synnerhet, står i fokus när Aga Khan Foundation tillsammans med Google Arts presenterar *Herat: The Pearl of Khorasan*. En virtuell utställning som genom bild, foto, text och musik ger en spännande inblick i restaurerings- och återuppbyggnadsprojekt i och omkring Herat.

I utställningen blandas fakta om stadens dramatiska historia med insyn i specifika projekt, som till exempel The Herbalist's House. Ett bostadshus med tillhörande

de privat hamam (badhus), byggt under 1800-talet av en framstående doktor i naturmedicin. Byggnaden var delvis kolapsad när arbetet först inleddes 2005 men är nu helt återställt.

Herat: The Pearl of Khorasan genomsyras av insikten om kulturens betydelse för samhällets sociala och socioekonomiska utveckling. Ett fint exempel är de lokala hantverkare som genom workshops lär sig återskapa ursprunglig mosaik till bland annat Masjid-e-Jami, Herats huvudmoské. ●

MIKA KULL

Fostran och frihet i barnens Kabul

FILM "Om man lär sig Koranen utantill blir man positiv till självmordsattacker." Abdullah är åtta år och förklarar fördelarna med att gå i den religiösa skolan, madrassa, jämfört med vanlig skola för sin kamrat Ehsanullah.

Abdullah är son till en högt uppsatt taliban, Ehsanullah är son till talibanens assistent.

Filmen *Talibanernas barn* handlar om dessa två barn till talibaner, men också om de två nioåriga flickorna Arezo och Shoukria, barn i talibanernas Afghanistan. När filmen inleds sitter de på gatan i Kabul och jobbar som skoputsare. Flickorna är de enda som försörjer sina familjer.

Flickorna är hungriga och ledsna och hade hellre gått i skolan. Men de är också fulla av bus, lek, skratt och självsäkerhet. De anser att flickor är starkare än pojkar och de försöker studera hemma. De har sjalar över håret men under filmens gång lättar Shoukria alltmer på sin.

Abdullah är bara åtta år men verkar redan ha fostrats till att bli en taliban, hans framtidsdröm är att bli krigare. Han arbetar som liv-

FOTO: DOGWOOF

Shoukria och Arezo lättar på sjalarna.

vakt åt sin far, går några steg framför honom med en automatkarbin i famnen.

Ehsanullah ler lite vid sidan av. Han har andra drömmar, och hans pappa letar efter en vanlig skola som han har råd med för sin son. Det finns nyanser. Medan Shoukria lättar på sjalen händer det positiva saker i flickornas liv. Det finns ljus.

"Talibanernas barn" kan ses på SVT Play. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

ANDREAS HAR ORDET

20 års bistånd var inte förgäves

Vilka lärdomar kan dras av Sveriges insatser i Afghanistan under åren 2001–2021? Det har en parlamentarisk utredning fått i uppdrag att svara på.

Det är en viktig utredning, både för att lära av misstag och för att belysa de resultat som uppnåtts.

Efter talibanernas maktövertagande är det många som lockas till förhastade slutsatser att allt varit förgäves. Det är lätt att känna så.

Kvinnors rättigheter dras tillbaka steg för steg och landets demokratiska institutioner har upplösts.

Men vid närmare granskning ser man att väldigt mycket åstadkoms fram till 2021. Jämfört med andra fattiga länders utvecklingstakt, förvånansvärt mycket: Halverad mödradödlighet, halverad barnadödlighet, förlängd medellivslängd, miljontals flickor och pojkar som fått utbildning. Sjukvård som byggts ut så att två tredjedelar av befolkningen nås, från några procent. Asfalterade vägar mellan alla städer, elledning från grannländerna och ett utbyggt mobilnät.

SJÄLVKLART ÄR DET viktigt att också syna motgångarna, såsom svårigheterna att få bukt med korruptionen och etablera bärkraftiga demokratiska och rättsvärdande institutioner.

Det vi också kan konstatera med facit i hand är att omvärldens enorma militära närvaro, där Sverige bidrog som partner till den Nato-ledda insatsen, blev ett oerhört kostsamt haveri som inte nådde sina mål. Det konstaterades redan i

Tone Tingsgårds enmansutredning 2017. Det enda Sverige tycks ha uppnått militärt, menade Tingsgård, var att ha ökat sin förmåga att delta i internationella insatser.

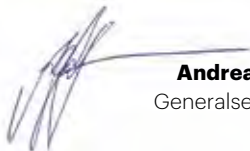
” Vi måste nu göra vårt yttersta för att resultaten inte raderas, utan snarare byggs på och utvecklas.

Därutöver vågar jag påstå att omvärldens politiska och diplomatiska insatser lämnar mycket att önska. Kanske för att det internationella samfundet så lätt sig styras av USA:s agenda, som i stället för försoningsprocess och genuint lokalt ägarskap i nationsbyggan-

det, satte terrorbekämpning och militär stabilisering i första rummet. Korrupta krigsherrar hamnade i maktpositioner.

SVERIGE BÖR DOCK ha en eloge för att, som enda biståndsland, år 2012 utlova ett tioårigt åtagande på en hög, jämn biståndsnivå. Sveriges långsiktiga stöd, varav en fjärdedel kanaliserats genom SAK, är en av flera orsaker till anmärkningsvärda utvecklingsresultat.

Vi måste nu göra vårt yttersta för att resultaten inte raderas, utan snarare byggs på och utvecklas. Ett nytt långsiktigt åtagande med den målsättningen är vad den afghanska befolkningen behöver och efterfrågar. ●

Andreas Stefansson
Generalsekreterare, SAK

FOTO: MALIN HOELSTAD/SAK

TRE SAKER JAG TAR MED MIG FRÅN ÅRSMÖTET I RÄTTVIK

1 Ett utmärkt arrangemang av vår nystartade lokal-förening i Dalarna. Engagerat och välorganiserat.

2 Det traditionella lokalsamhället i Sverige och Afghanistan har flera beröringspunkter, allt från gästfriheten och "klansamhällets" sammanhållning till folkdräkterna.

3 Vår föreningsdemokrati är levande, årsmötet lyckades kreativt föra det rafflande valet av styrelse i hamn.

Ett engagerat årsmötesgäng.
FOTO: BJÖRN O HENRIKSSON

Ramziah stöttar kvinnor trots restriktioner

Det bästa med jobbet är att stötta kvinnor och se resultat, men restriktionerna gör arbetet svårt.

Ramziah Radmanush, 28 år, är socialarbetare inom Abadei-projektet på SAKs kontor i Taloqan.

Hej medarbetare!

Vad arbetar du med?

– Mitt uppdrag är att skapa lokala sparlänegrupper och kommittéer för att hantera risker, naturkatastrofer och för att skydda miljön. Jag genomför även utbildningar för kvinnor i dessa grupper. Jag delar också ut lantbruksmaterial till kvinnliga bönder.

Hur arbetar du nu?

– Jag åker direkt till fältarbetet från hemmet och får inte jobba från kontoret. Det är en dålig situation som påtvingats oss, men vi måste ta hand

syn till attityderna hos styret och lokalsamhället. Det fick vi göra även förut, så jag försöker finna vägar att göra det så bra som möjligt för mig själv och finna bra möjligheter att stödja kvinnor.

Hur går arbetet till?

– Först talar vi med religiösa ledare och byäldste om projekten. Sedan talar de med männen i byn om att tillåta kvinnorna att delta i våra program. Ibland arbetar vi med inflytelserika kvinnor. Det händer att vi stöter på problem och konflikter, men dem försöker vi lösa genom byäldste. Men det är väldigt svårt att arbeta i Afghanistan nu.

Vilka skillnader gör ert arbete för målgrupperna?

– De vet nu hur de startar sparlänegrupper och hur de tillsammans kan hantera na-

FOTO: SAYED QUDRATULLAH ATTAYE

Ramziah Radmanush arbetar med UNDP-programmet Abadei som SAK är med och implementerar.

turkatastrofer, de har lärt sig att motverka äktenskap med minderåriga och hur de kan hantera konflikter. Det här är skillnader som vi kan se.

Vilken är den bästa delen med ditt jobb?

– Den bästa delen är att förbättra kunskapen hos kvinnor

på landsbygden. Det är också viktigt för mig att ha ett arbete och utvecklas. Jag är ogift och bor med mina föräldrar och sex andra familjemedlemmar. Jag ensam försörjer dem alla. ●

SAYED QUDRATULLAH ATTAYE

SAKS REGIONKOMMUNIKATÖR

I TALOQAN

Barnmorskorna som arbetade i skottlinjen

Skador efter beskjutning finns fortfarande kvar i väggar och på dörrar. SAKs klinik i Dasht-e Top i distriktet Saydabad låg periodvis praktiskt taget i stridslinjen mellan regeringsstyrkor och talibankrigare.

Barnmorskorna Hosna och Zohra arbetade oavbrutet med den övriga personalen för att erbjuda sjukvård medan striderna pågick.

– Vi fick ofta förlösa kvinnor mitt under beskjutning. Det var självfallet väldigt stressande och oroande. Speciellt för mödrarna som kände stor ångest. Men det gick. Det var helt enkelt tvunget att gå, berättar barnmorskan Hosna, som själv är född i byn där kliniken ligger och som är en av två barnmorskor där.

I korridoren utanför väntar många kvinnor med barn på att få komma in och träffa Zohra och Hosna, samtidigt som en stridström med bybor kommer till kliniken och anmäler sig i den lilla luckan utomhus.

Kliniken har också en operationssal och personalen visar de högt belägna fönstren som alltför ofta sköts sönder under stri-

Hosna och Zohra visar den lilla förlösningssalen, på cirka 3,5 x 3,5 meter.

dena, ibland under pågående operationer. Dörren till operationssalen har fortfarande skotthål, liksom ytterväggarna.

BARNMORSKORNA Hosna och Zohra är båda utbildade vid SAKs tvååriga barnmorskeutbildning i Maidan Shar, provinshuvudstad i Wardak. Nu är de tillbaka i hembyn för att ta hand om barn- och mödravården. En av dem är alltid på plats nattetid och normalt är båda i tjänst på dagarna.

Hosna och Zohra undersöker en gravid kvinna i sitt undersökningsrum

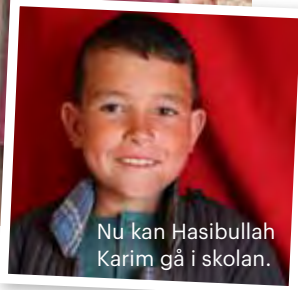
– Det är väldigt mycket att göra, men vårt jobb känns meningsfullt och viktigt. Det är ju för barnens och kvinnornas skull vi är här, säger Zohra.

– Normalt har vi cirka 100 förlösningar i månaden och det var lika många när striderna pågick och innan talibanerna tog över, berättar Hosna. ●

TEXT & FOTO **ANDERS ROSÉN**
VICE ORDFÖRANDE, SAK

Nioåriga Hasina i byn Sar Rustaq är glad över att kunna dricka rent vatten, tvätta sig själv och inte minst, gå till skolan.

Nu kan Hasibullah Karim gå i skolan.

Rent vatten har gjort livet i byarna bättre

NU KAN BARNEN i byn Bakhmal Basi gå i skolan i stället för att ägna dagarna åt att hämta vatten. De slipper också bli sjuka för att de druckit förorenat vatten.

I december 2020 invigdes SAKs största vattenledningsprojekt någonsin, i provinserna Takhar. 14 byar i bergen i distriktet Rustaq fick då tillgång till rent dricksvatten.

Amina, 17 år, är glad över förändringen.

– Vi har det bättre än någonsin nu när vi fått tillgång till rent vatten. Vi kan dricka så mycket vatten vi vill, vi kan tvätta våra kläder och sköta vår hygien, säger hon.

HASIBULLAH KARIM, som intervjuades i Afghanistan-nytt för två år sedan, hade tidigare haft fullt upp på dagarna med att hämta vatten och vara herde.

– Nu går jag i skolan, och jag vill bli rektor i byn, berättar han.

Innan byarna fick tillgång till rent vatten var det många barn som blev sjuka av det

smutsiga vattnet. Föräldrarna var tvungna att låna pengar för att kunna betala för sjukvård. Nu slipper barnen den typen av sjukdomar. Vattnet har gjort det enklare att odla grönsaker, och byborna kan lägga tid och resurser på att förbättra sin situation.

ABDUL SABOUR, rektor på skolan i Bakhmal Basi, har märkt skillnad sedan vattnet kom till byn.

– Innan dess kom de flesta av barnen inte till skolan, eftersom de var tvungna att hämta vatten långt bort. Nu kommer alla barnen till skolan, de är ivriga att studera, berättar han.

Vattenprojektet har också byggt samhö-

righet mellan byarna. De delar på vattenreservoarerna och måste skydda dem tillsammans. De har därför bildat ett samhällsråd som träffas en gång i månaden. De samlar in pengar så att de kan betala månadslöner till en tekniker och nio personer som tar hand om vattenreservoarerna. ●

TEXT & FOTO: **SAYED QUDRATULLAH ATTAYE**
SAKS REGIONKOMMUNIKATÖR I TALOQAN

Vad hände sedan?

Afghanistan-nytt nr 2 2021.

FOTO: SAMIULLAH TAYEB

Amena Wesal visar upp tyger och mattor som hon lärt sig väva på yrkesutbildningen.

Kvinnor sålde hantverk på mäss

23 kvinnliga entreprenörer deltog på en mäss i Mazar-e Sharif för att sälja hantverk och andra produkter som de producerat. Kvinnorna har deltagit i yrkesutbildning arrangerad av SAKs landsbygdsprogram med finansiering av FN-programmet Abadei, och bildat producentgrupper. Den tre dagar långa mässan "It's great, it's Afghan Made" organiserades i samarbete med handelskammaren i provinsen Balkh.

3700

PERSONER har fått tillgång till rent vatten efter att vattenledningar byggts i byar i distriktet Chardara i provinserna Kunduz.

Hälften av skolorna öppna

Förbudet för flickor att gå i skolan från årskurs 7 har nu även drabbat vissa av SAKs skolor. SAK har tidigare tack vare lokala överenskommelser kunnat hålla sina skolor öppna för alla flickor, men vid skolstarten i mars skärptes talibanstyrets inskränkningar. I vissa provinser kan skolorna fortsatt hållas öppna tack vare lokala överenskommelser, men i andra provinser är de stängda. Drygt 50 procent av klasserna för äldre flickor är i gång. Där det inte går att undervisa flickor pausas SAK utbildning även för pojkar. SAK fördömer den fortsatta stängningen.

Sabera besöker barnmorskan Nezakat Sadid med sonen Murtaza som föddes på mottagningen och med 2,5-åriga sonen Mujtaba som föddes i hemmet.

FOTO: SAMIULLAH TAYEB

Säkrare förlossningar med

Saberas minnen av sina första fyra förlossningar är svåra. Hon var tvungen att föda i hemmet. Men hennes femte barn föddes på den nyetablerade barnmorskemottagningen i hembyn.

TEXT: **ANNA EK**, SAKS SVERIGECHEF,
OCH **SAMILULLAH TAYEB**, SAKS REGIONKOMMUNIKATÖR I MAZAR-E SHARIF

– **EN MÅNAD FÖRE** mitt barns födsel öppnade den här barnmorskemottagningen, och jag kunde komma hit och få råd inför förlossningen. När det var dags att föda gick jag hit, och mitt barn föddes utan problem, säger Sabera.

Sar-e-Kunda ligger i Samangan, tre timmars vandring från närmaste sjukhus i provinshuvudstaden Aybak. Färden från Aybak går genom en lång dal, omgiven av majestätiska berg. En flod följer den vindlande vägen.

Barnmorskemottagningar har nyligen öppnat i avlägset belägna byar i provinserna Samangan och Nuristan. De bemannas

av en ensam barnmorska. I Sar-e-Kunda arbetar Nezakat Sadid, 22 år, som är från byn. En månad innan mottagningen skulle öppnas gick hon ut SAKs barnmorsk utbildning och nu ska hon sköta allt själv. De svåraste fallen skickas till sjukhuset i Aybak. Det finns ingen vakt, ingen städare – men hon är säker på att hon kommer att klara det.

– Jag har sett så många gånger att kvinnor inte får vård för att närmaste sjukhus är för långt bort. Det var därför jag bestämde mig för att bli barnmorska.

När Afghanistan-nytt träffar Sabera har hon kommit på återbesök med sin lille son

Murtaza. Hon är 27 år och har fem barn, det äldsta är 8 år. När hon talar om sina tidigare graviditeter och förlossningar är det med bitterhet i rösten.

– Jag hade inte råd att ta mig till närmaste klinik. Jag hade inget annat val än att utstå smärtorna och rädslan i mitt hem, med bara en utbildad kvinna i byn till hjälp. Jag var rädd att mina barn skulle dö.

22-ÅRIGA SIMA har kommit till mottagningen för sin tredje undersökning under graviditeten. Hon är olycklig inför att få ett till barn.

– Jag oroar mig, på grund av vår ekonomiska situation. Vårt hus brann upp och alla våra ägodelar förstördes. Nu bor jag med min make och vår 1,5-åriga son hemma hos min far. Min man arbetar i en sandgruva och tjänar inte mycket. Jag har inte råd med mat till mitt barn, berättar Sima.

22-åriga Sima, gravid med sitt andra barn, är orolig över hur det ska gå att försörja familjen.

FOTO: SAMIULLAH TAYEB

barnmorskan i byn

” Jag har sett så många gånger att kvinnor inte får vård för att närmaste sjukhus är för långt bort. Det var därför jag bestämde mig för att bli barnmorska.

Nezakat Sadid, barnmorska

Nezakat Sadid tar emot mellan 15 och 20 patienter om dagen. De flesta är gravida, men Nezakat Sadid ger också råd kring familjeplanering och hälsa, barnskötsel, näringskunskap och hygien samt utför vaccinerings. Kvinnorna besöker barnmorskemottagningen fyra gånger under graviditeten och en gång efter förlossning-

en. Mottagningen tar också emot barn upp till fem års ålder.

– Det sägs att mödradödligheten vid förlossningar är mycket hög i Samangan på grund av att det inte finns tillgång till vård. Sedan mottagningen öppnades har ingen kvinna här dött till följd av sin graviditet. Vår vård är kostnadsfri. Omkring 50 kvinnor har fött barn här sedan vi öppnade. Allt har gått bra, säger Nezakat Sadid.

HON BERÄTTAR att intresset för kliniken var stort i byn. När hon arbetade med förberedelserna frågade byborna varje dag när hon skulle öppna. Hon såg själv med glädje fram emot att välkomna den första patienten i den egna hembyn.

Byn har bidragit med 50 procent av kostnaderna och omkring 100 bybor deltog i arbetet med att bygga kliniken, vilket tog ungefär ett år. ●

SAKS UTVECKLINGSMODELL

FOTO: ANNA EK

Samhället Sar-e-Kunda.

Mödravård i avlägsna byar

SAK verkar för allas rätt till hälso- och sjukvård och med att öka tillgången till sjukvård på landsbygden. I avlägset belägna byar saknas sjukvård och det är ofta problem med transport till närmaste klinik.

För att nå ut med mödravård till sådana områden etablerade SAK under 2022, i samarbete med FN:s befolkningsfond (UNFPA), barnmorskemottagningar på svårtillgängliga platser i provinserna Nuristan och Samangan, så kallade Family Health Houses. De är bemannade av en barnmorska. Mottagningarna drivs i nära samarbete med lokalsamhället och är en enklare vårdcentral för mödrar och barn. De informerar även om preventivmedel, ger familjerådgivning och vaccinerar barn.

Blivande mödrar besöker mottagningen under graviditeten, efter förlossningen och återkommer sedan med sina barn upp till de fyller fem år. Allvarliga fall hänvisas till närmaste sjukhus.

Omkring 1500 familjer bor i Sar-e-Kunda som skildras i reportaget, och lika många i de kringliggande byarna.

42 BARNMORSKEMOTTAGNINGAR startades av SAK i Nuristan och Samangan 2022.

46 BARNMORSKOR utbildades av SAK 2022.

620 KVINNOR per 100 000 levande födda barn dog 2020 i Afghanistan, enligt WHO. I Sverige är motsvarande siffra 4.

Repressionen och fattigdomen ökade i Afghanistan under 2022, och kvinnor och flickor utslöts i allt högre grad från utbildning och arbete. Trots osäker finansiering, ökande restriktioner mot kvinnor och humanitär kris kunde SAK fortsätta och öka tillgången till både vård och utbildning.

TEXT UR SAKS ÅRSREDOVISNING 2022, REDAKTÖR: **CHRISTER BENGTTSSON**
BEARBETAT FÖR AFGHANISTAN-NYTT: **EVA KELLSTRÖM FROSTE**

Förtryck och fattigdom ökade

UNDER 2022 TOG talibanerna steg för steg mot ökad repression av det civila samhället och politiska motståndare. I synnerhet kvinnors rättigheter minskade efter en rad beslut och kungörelser.

De facto-styrets ökade inskränkningar försämrade relationerna med omvärlden ytterligare och ledde till en splittring inom givarsamfundet om huruvida stödet till den afghanska befolkningen skulle fortsätta eller frysas.

Det första bakslaget för förhoppningarna om ett annat slags talibanstyre kom när skolorna för flickor i årskurserna 7-12 fortsatte att vara stängda efter vinteruppehållet.

Den 21 december meddelade talibanstyret att kvinnor inte längre skulle få gå på universitetet. Tre dagar senare kom beskedet att afghanska kvinnor förbjöds att arbeta för icke-statliga organisationer. Efter några dagar meddelades undantag för häl-

so- och sjukvård och delar av andra sektorer, men beslutet gör det betydligt svårare att genomföra både utvecklingsarbete och humanitära insatser.

EN RAPPORT FRÅN FN:s särskilde rapportör Richard Bennet kritiserade förtrycket mot kvinnor, och konstaterade att förtrycket också drabbade religiösa och etniska minoriteter, i synnerhet hazarer och shiamuslimer. IS gren i Afghanistan genomförde återkommande attentat mot platser som besöktes av shiamuslimer, framför allt hazarer.

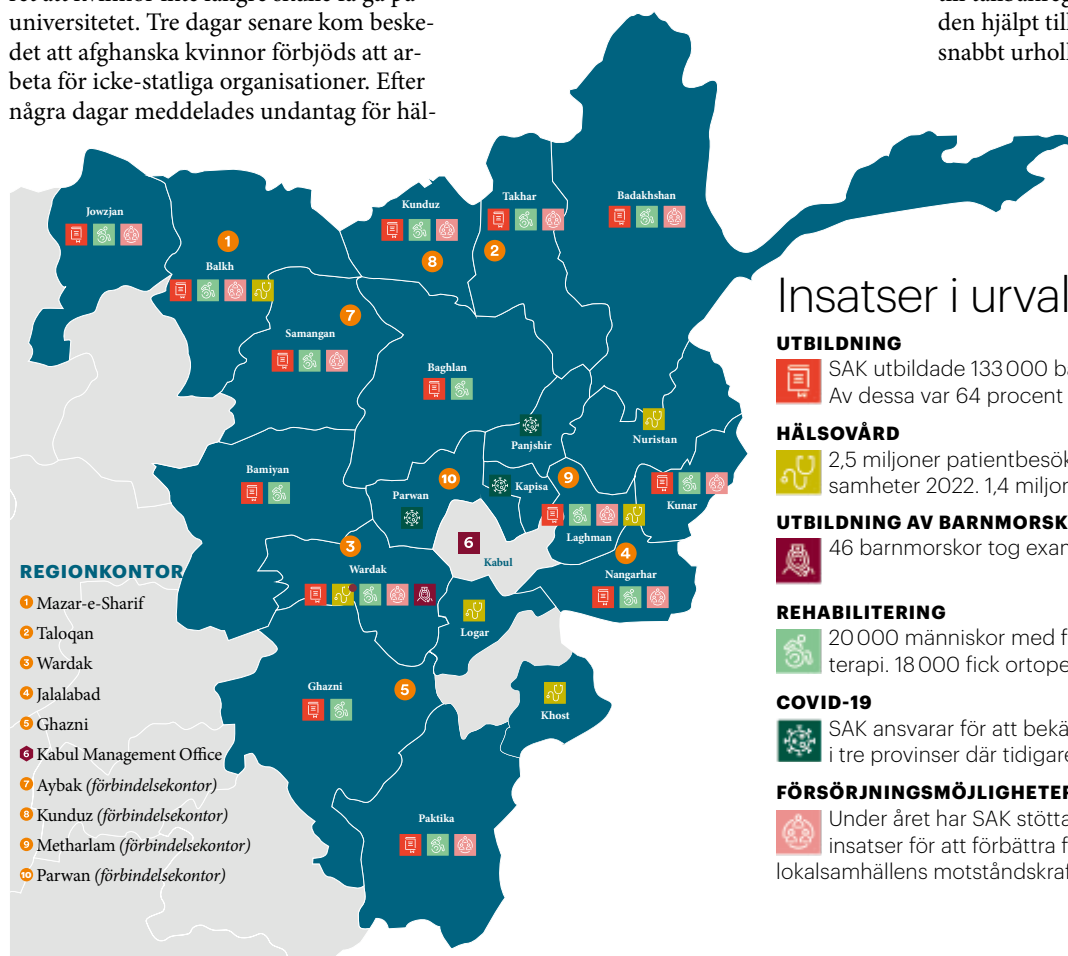
Fattigdomen växte snabbt under vintern 2021–2022, bland annat på grund av frysen av allt utvecklingsbistånd till den

afghanska staten och för att inga banköverföringar kunde genomföras. BNP föll enligt beräkningar med upp till 35 procent.

24,4 miljoner människor beräknades i början av året vara i behov av humanitär hjälp. Nio miljoner afghaner befann sig i vad som kallas ”akut osäker livsmedelsförsörjning”.

LANDET ÄR ETT av de mest sårbara i världen för klimatförändringar. Under 2022 drabbades landet av svår torka för tredje året i rad.

Genom FN byggdes parallella strukturer för att kunna nå ut med bland annat sjukvård och utbildning utan att ge stöd till talibanregimen. Den stat som omvärlden hjälpt till att bygga 2002–2021 började snabbt urholkas. ●

SAKs ordförande Azadeh Rojhan talade under Stockholms lokalförenings manifestation för flickors rätt till utbildning i Stockholm den 15 augusti.

FOTO: BÖRJE ALMQVIST

3 289

personer är **MEMLEMMAR** i SAK.

11

LOKALFÖRENINGAR finns i Sverige.

dagen. Aktiviteterna omfattade allt från flygblad till uppvaktnin av de politiska partierna.

LOKALFÖRENINGARNA genomförde bland annat två manifestationer.

SAK arrangerade sju seminarier i samband med 8 mars, Almedalen, Bokmässan och Mänskliga rättighetsdagarna. SAK medverkade dessutom på Järvaveckan.

SAK bidrog till Concords kampanj Rädde biståndet. SAK verkade också inom det internationella samfundet, i Sverige, EU och FN, för att omvärldens agerande gentemot talibanerna inte skulle bidra till en än värre situation för det afghanska folket. ●

Kvinnor och flickor i fokus

SAKS MEDLEMSRÖRELSE var under 2022 mycket aktiv och lyfte genom insändare, flygblad och manifestationer kvinnors rättigheter, vilket bidrog till att hålla ämnet på agendan.

SAKs närvaro i medier fortsatte vara hög och fokuserade på

att lyfta utsatta gruppers situation och rättigheter. Lokalföreningarnas aktiviteter och debattartiklar bidrog till publiciteten i högre grad än under 2021.

Kvinnors och flickors situation och faran med att isolera talibanregimen och stänga dörren

för dialog var bland de teman som återkom i SAKs budskap.

SAK SATSADE på ökad påverkan i Sverige eftersom det var ett valår, och en opposition som ville se minskat bistånd hade möjlighet att få majoritet i riks-

Ibrahim fick stöd att skapa egen försörjning

– **MÄTA OCH SKÄRA** ut metallen är det svåraste, säger Ibrahim Nazari, 17, en av de yngsta deltagarna på en svetsutbildning.

Melik Watani är en fattig by, som drabbats hårt av torka under året. Syftet med utbildningen är att deltagarna, trots den svåra ekonomiska situationen, ska klara att försörja sig. Genom att de också får hjälp att starta en sparlånekassa kan de ta ett litet lån, till exempel för att skaffa den utrustning som behövs för att starta eget.

– Det behövs metallarbetare här i byn och jag tror att jag kommer att kunna leva på det, säger Ibrahim.

HAN ÄR EN av över 500 personer som fick en yrkesutbildning genom SAK 2022, många av dem kvinnor eller personer med funktionsnedsättningar. SAK arbetar på liknande sätt som i Melik Watani i hela sitt landsbygdsprogram. Yrkesutbildning och

FOTO: NICLAS ERICSSON

Ibrahim Nazari lär sig svetsa.

sparlånekassor kombineras för att människor på landsbygden ska kunna skapa sig försörjningsmöjligheter, eller bygga ut en liten verksamhet de redan har. För att göra verksamheterna hållbara erbjuder SAK utbildning i affärsutveckling.

Många lokalsamhällen är sårbara för

naturkatastrofer, klimatförändringar och ekonomisk kris. Motståndskraften stärktes bland annat genom satsningar på infrastruktur. Det gjordes till exempel genom att ge tillgång till rent vatten, stärka flodvallar och renovera bevattningskanaler.

FLERA AV INSATSERNA gjordes inom UNDP:s nya program Abadei, som SAK är med och implementerar. Förutom de långsiktiga insatserna handlar det också om mer akuta insatser, som vid jordbävningen i Paktika då 550 hushåll fick hjälp med livsmedel och tak över huvudet. ●

1300

SPARLÅNEKASSOR bildades och fler än 7900 medlemmar fick låna pengar.

Rahila Ahmadi i klassrummet.

FOTO: HAJI MOHAMMAD

”Framtidstro hjälper mot svårigheter”

RAHILA AHMADI går i tolfte klass i en av SAKs skolor i provinsen Ghazni.

Hon har lektioner på eftermiddagen, och på förmiddagarna undervisar hon flickor i låg- och mellanstadiet på samma skola.

I framtiden hoppas Rahila att hon kommer att kunna studera litteratur och arbeta som universitetslärare. Hon vägrar att ge upp hoppet om framtiden.

– Framtidstro kan hjälpa oss att klara av livets svårigheter. Min förhoppning är att mitt

land ska vara ett fritt land att leva i och att skolorna ska öppnas för flickorna. Jag hoppas att varje tjej som vill ta plats i samhället, studera och jobba för landets utveckling, får möjlighet att göra det utan att stöta på hinder eller hot. ●

Skolor startades i 11 nya distrikt

FLICKORS RÄTT till utbildning var den kanske största frågan under 2022. De flesta skolor hölls stängda för flickor årskurs 7–12, vilket påverkade 1,1 miljoner flickor.

Det gällde dock inte alla provinser och alla skolor. Vissa statliga skolor höll öppet för flickor i alla åldrar. SAK kunde genom påtryckningar från lokalsamhället och överenskommelser med lokala företrädare för de facto-styret hålla sina skolor öppna för flickor i alla åldrar under hela året, med enstaka undantag under korta perioder.

SAK DRIVER i första hand enkla byskolor för årskurserna 1–6 i nära samarbete med lokalsamhället, genom byråd eller så kallade skolråd. SAK bedriver skolverksamhet i 14 av Afghanistans 34 provinser.

Säkerhetsläget förbättrades under året, vilket gjorde att SAK kunde starta skolverksamhet i elva nya distrikt. Efterfrågan på utbildning, inte minst för flickor, ökade också när andra skolor stängde. Antalet barn i SAKs skolor ökade, liksom andelen flickor: från 60 till 64 procent.

UNDER 2022 gjordes insatser för att vidareutbilda lärare, med tyngdpunkt på kvinnliga lärare eftersom könsintegrerad undervisning förbjöds av de facto-styret.

I Afghanistan har barn med funktionsnedsättning ofta svårt att få gå i skola. Därför har SAK förberedande klasser, där exempelvis synskadade barn får lära sig läsa punktskrift. Barnen integreras sedan i vanliga skolklasser, där läraren får särskilt

stöd av SAK för att kunna lägga upp undervisningen så att alla i klassen kan följa med. ●

133 000

ELEVER gick i SAKs skolor under 2022. 64 procent var flickor.

3 450

BARN med funktionsnedsättning gick i SAKs förberedande utbildning. 1 390 var flickor.

Sjuksköterskan Roya med ett av barnen som fick vård för undernäring på SAKs sjukhus i Wardak under 2022.

Tillgång till sjukvård ökade

TROTS OSÄKER finansiering, ökande restriktioner mot kvinnor och humanitär kris kunde SAK fortsätta att öka tillgången till vård i Wardak och Nuristan där SAK har ansvar för all hälso- och sjukvård.

Fler än 33 000 barn och över 24 000 gravida kvinnor behandlades för akut undernäring på SAKs sjukvårdsinrättningar. Det var nästan fem gånger så många kvinnor som året innan. Även antalet barn var långt större än förutsett.

Insatser mot undernäring fortsatte och utvidgades till 13 nya lokalsamhällen.

Personer med funktionsnedsättningar är en av SAKs prioriterade målgrupper. SAK erbjuder rehabilitering, fysioterapi och tekniska hjälpmedel i 14 provinser. SAK genomförde också en satsning i Wardak för att tidigt upptäcka synnedsättning, hörselned-

sättning och kognitiv funktionsnedsättning hos barn. SAK bedrev även uppsökande verksamhet på landsbygden för att kunna nå fram med rätt stöd.

FÖR ATT ÖKA kvinnors tillgång till vård behövs fler vårdutbildade kvinnor, och SAK utbildar därför kvinnlig vårdpersonal, bland annat barnmorskor. SAK drev också under året 600 enklare vårdmottagningar med minst en kvinna anställd i olika byar, och har startat 42 nya barnmorskemottagningar i områden där det saknats vård.

Finansieringen av vården var en stor utmaning. FN startade projektet HER (Health Emergency Response), administrerat av Unicef, under slutet av 2021, vilket skapat hopp om stabil finansiering åtminstone på medellång sikt. ●

Nya typer av risker för SAK-anställda

RISKERNA FÖR SAKS anställda och målgrupper ändrade karaktär under 2022 och blev i högre grad kopplade till osäkerhet om de facto-styrets beslut och regler. När SAK får undantag från regler är de inte skriftliga, och då skapas en hotbild. SAK kan av andra upplevas bryta mot påbud om till exempel kvinnliga anställdas rätt att arbeta.

SAKs strategi för säkerhet omfattar bland annat att tydligt kommunicera med alla berörda parter i ett område så att de känner till och litar på organisationens opartiskhet och öppenhet. SAK försäkrar sig om medgivande och ett ägarskap av insatserna i byar. Detta bidrar till den acceptans som krävs för att arbeta också i områden där få andra kan arbeta. Det minskar riskerna för målgrupper och anställda.

DET SAMMANLAGDA antalet incidenter som drabbade SAKs anställda eller egendom minskade till 81 från 168 föregående år, vilket beror på att den väpnade konflikten är slut. De flesta incidenterna handlar om lokala myndigheters beslut att stänga insatser.

SAK fortsatte under året att utveckla sitt anti-korruptionsarbete. Bland annat upphandlades ett nytt system för så kallad visseblåsning. Alla anmälda misstankar registreras och följs upp. Under 2022 inkom 37 anmälningar, en ökning från 25 året innan. Ökningen kan bland annat bero på att fler områden blivit tillgängliga sedan den väpnade konflikten upphörde. 17 fall gick vidare till fullständig utredning. Sex av dem konstaterades vara fall av oegentlighet eller korruption, sex anmälningar har inte kunnat beläggas, och fem fall utreds fortfarande. Fallen kan handla om anställda som försöker tillskans sig förmåner eller gynnar en släkting vid anställning.

I NÅGRA FALL har representanter för lokala myndigheter försökt påverka rekryteringar eller fördelning av resurser på ett sätt som bryter mot SAKs policyer eller humanitära principer, men SAK har hittills kunnat lösa situationerna.

SAKs insatser mot korruption kan inte förhindra alla fall av korruption eller förskingring, men de ska leda till att oegentligheter upptäcks, stoppas och öppet redovisas. ●

2,5 miljoner

PATIENTBESÖK har registrerats i Wardak och Nuristan. Av dessa gjordes 56 procent av kvinnor.

20 000

personer med funktionsnedsättning fick **FYSIOTERAPI**.

33 400

barn och 24 200 gravida kvinnor behandlades för **AKUT UNDERNÄRING** av SAK.

114

VÅRDCENTRALER, mottagningar och sjukhus drivs i Wardak och Nuristan.

Vi förbereder oss för en osäker omvärld

När ni läser denna krönika har SAKs årsmöte nyligen ägt rum. Medlemsrörelsens högtid!

Liksom tidigare år samlades medlemmar från hela vårt avlånga land, denna gång i Dalarna, för att reflektera över det gångna året, diskutera kommande verksamhetsår och fatta avgörande beslut för vår organisation.

En organisation som i över 40 år verkat i ett Afghanistan kantat av krig, fattigdom och politisk instabilitet men som ändå haft en avgörande roll i att stödja det afghanska folket. Oavsett situation i landet har SAK verkat enligt visionen om ett Afghanistan fritt från fattigdom, våld och diskriminering. Det kräver styrka och uthållighet.

SEDAN TALIBANERNAS maktövertagande i landet har utmaningarna blivit svårare och mer påfrestande.

Vi har därför haft anledning att fundera över hur upprepade oförutsägbara politiska beslut påverkar vår verksamhet. Hur kan vi bäst förbereda oss för att möta dem? Hur kan vi fortsätta att utveckla och förbättra vårt arbete trots befintliga och eventuellt kommande utmaningar?

Det är också med anledning av dessa frågeställ-

ningar som styrelsen föreslog årsmötet att fatta beslut om ett nytt policyarbete. Den nya policyn ska ta avstamp i den verklighet som SAK verkar i i dag

” Den nya policyn ska ta avstamp i den verklighet som SAK verkar i i dag.

och vara vägledande för fortsatta visioner, uppdrag och värderingar samt organisationens framtida identitet och struktur.

Det tyder på en enorm styrka att vi vågar utvärdera och vara öppna för att ställa om samtidigt som omvärlden är

osäker och skakig. För hur väl vi klarar av framtida utmaningar avgörs av hur väl vi är rustade och förberedda. I detta arbete har medlemsrörelsen en avgörande roll, här finns kunskapen och erfarenheterna, här finns engagemanget och de nya idéerna. Låt oss alla bidra på det sätt vi kan för att stärka vår organisations fortsatta arbete.

Medlemsrörelsen är skälet till SAKs oinskränkta vilja att göra skillnad och till den djupa övertygelsen om att ett annat Afghanistan är möjligt. ●

Azadeh Rojhan
SAKs ordförande

FOTO: OLA JACOBSEN

”Viktigt att lyfta fram teckenspråket”

SAKs utmärkelse **ÅRETS AFGHANISTANVÄN**

2023 tilldelas Dövas Kvinnoförening i Stockholm, en ideell förening som länge stöttat SAKs arbete för kvinnor och flickor med hörselnedsättning i Afghanistan.

”Deras stöd har, genom åren, hjälpt tusentals flickor och kvinnor till utbildning och arbete. Det har bidragit till att ge dem en ny status och värdighet i lokalsamhället som på sikt kan förändra samhällets syn i stort,” skriver SAK i sin motivering.

Föreningens ordförande Eva Hovergren och vice ordförande Christina M Karv tog

Christina M Karv och Eva Hovergren tar emot priset av Morsal Aimal från SAKs styrelse. FOTO: BÖRJE ALMQVIST

emot utmärkelsen vid SAKs årsmöte.

– Det var verkligen en överraskning att vi fick priset, och en stor ära. Det är så viktigt att vi lyfter fram teckenspråket, och döva, särskilt kvinnor och flickor, sade Eva Hovergren.

Dövas Kvinnoförening i Stockholm började göra regelbundna insättningar till SAK 2008.

– Sedan dess har vi fått bilder från SAK och fått se filmer om verksamheten. Vi får se utvecklingen, vad som händer med de här kvinnorna. Det är jätteroligt att se och följa. ●

CAJSA WIKSTRÖM

Samtal om att fortsätta arbeta trots utmaningar

Den 29 mars höll **SAK I STOCKHOLM** ett seminarium om SAKs och Läkare Utan Gränser svårigheter att arbeta i dagens Afghanistan under talibanstyret, tillsammans med Läkare Utan Gränser (MSF).

MSFs landschef i Afghanistan Gaetan Drossart berättade om MSFs olika hälsoprojekt i Afghanistan och de utmaningar som nu finns med att upprätthålla en icke-diskriminerande sjukvård.

Niclas Ericsson, SAKs kommunikationschef, berättade om SAKs utbildningsprogram på den afghanska landsbygden.

Journalisten Masood Qiam från Sveriges Radios persiska redaktion berättade om det allmänna läget och om de sprickor som finns inom talibanrörelsen mellan den religiösa ledningen i Kandahar och den del som sitter i regeringen där flera ministrar uttalat sitt stöd för flickors och kvinnors rätt till arbete och utbildning. ●

Arrangörerna i Dalarnas lokalförening mötte upp i traditionella kläder. Från vänster Michael Rocking, Maria Holzmann, Fatima Ghorbani och Anders Rosén. FOTO: BJÖRN O HENRIKSSON

”Det är mycket inspirerande att se vilket stort engagemang det finns i SAKs medlemsrörelse, även när utvecklingen i landet går åt fel håll”, sa SAKs landschef i Afghanistan, Daniel Madhani.

Hur var årsmötet?

STEPHANIE KILANDER,
STOCKHOLM:

– Att vara med på årsmötet ger en massa ny energi, man blir extra engagerad att fortsätta. Man får nya idéer om aktiviteter man kan genomföra. Har man inte varit med på något årsmöte borde man ta tillfället i akt att lära känna organisationen. Om du skänker pengar får du veta vad de går till och vad de gör för nytta. Kom och delta och var med och bestäm, det är det som det handlar om!

MARI ENQVIST, SÖDERTÄLJE:

– Jag har varit med på ett par årsmöten tidigare. Man lär sig mer om rörelsen, man får ansikten på olika personer som är engagerade. Det ger gemenskap och större kunskap. Man känner att man är med och kan påverka.

DAWOD BAQAH, JÖNKÖPING:

– Jag är ny medlem, det var mitt första årsmöte. Jag hade hört lite om SAKs arbete i Afghanistan och jag ville komma hit och se vad SAK verkligen gör. Det arbetet SAK gör, investeringarna, hjälpen man ger, det var över förväntan. Det var fantastiskt att vara här, miljön och allt.

TEXT & FOTO: CAJSA WIKSTRÖM

Årsmötet ställde krav på både omvärld och talibaner

Ett sjuttioal medlemmar var på plats och nio deltog digitalt när SAK höll årsmöte i Rättvik 27-28 maj. Den nystartade lokalföreningen i Dalarna stod värd vid Siljans strand och bjöd på anekdoter om traktens stolta kulturarv och historia.

Generalsekreterare Andreas Stefansson gav en lägesuppdatering om SAKs verksamhet och berättade om de utmaningar organisationen står inför, däribland att navigera kring de facto-styrets restriktioner av kvinnors rättigheter.

Två nya ledamöter valdes in i styrelsen: Helena Storckenfeldt, riksdagsledamot för Moderaterna med engagemang för biståndsfrågor, som ordinarie och Johan Schaar, agronom med mångårig erfarenhet från chefspositioner inom biståndet, som suppleant.

ÅRSMÖTET ANTOG ETT uttalande med krav riktade mot både de facto-styret och omvärlden. Enligt uttalandet måste talibanerna ta ansvar för hela det afghanska folket och

Gruppdiskussion inför arbetet med att revidera SAKs policy. FOTO: BJÖRN O HENRIKSSON

bejaka deras rättigheter, samtidigt som omvärlden måste göra sitt yttersta för att finna vägar framåt. I uttalandet konstateras att Afghanistans 40 miljoner invånare betalar ett fruktansvärt pris för talibanernas politik och omvärldens isolering av landet. Enligt uttalandet krävs handling, politiskt mod och långsiktighet. ●

CAJSA WIKSTRÖM

Tacka eller gratulera med en film!

Nu kan du ge bort en personlig gåvofilm till någon du tycker om. Samtidigt stödjer du vårt viktiga arbete i Afghanistan och hjälper flickor som Najila att få gå i skolan. Du väljer hälsningsfras, och när du vill att filmen ska levereras. Mottagaren får en länk i mejl eller sms.

Kika på webben www.sak.se/gavofilm och läs mer!

Najila.

FOTO: SAMMAR GUL SAMSOOR

“Afghanistan är ständigt aktuellt och nära mitt hjärta”

Anna Åkerberg, 50, blev medlem i SAK i tonåren och har varit engagerad i Lunds lokalförening i perioder sedan dess.

– Vi var ett gäng vänner som var engagerade i solidaritetsfrågor och gick med i SAK. Det var väldigt mycket aktivitet då, särskilt under Sovjets ockupation. Det var en otrolig motivation i det: det sovjetiska övergreppet och en önskan om att ett fattigt land skulle få en rimlig chans att utvecklas på egna villkor. I tonåren var det ett väldigt meningsfullt sätt att umgås på.

– SAK formade vår bild av föreningsliv. Vi blev positivt mottagna, det var många som var lite äldre som blev glada att det kom in ett nytt gäng.

Berätta lite om dig själv!

– Jag bor i Lund, är utbildad bibliotekarie och jobbar just nu regionalt med biblioteksutveckling.

Varför har du fortsatt att engagera dig?

– Intresset och fascinationen för Afghanistan har följt med sedan tonåren, både för att det var så tidigt jag engagerade mig och på grund av en medlemsresa i gymnasiet till Peshawar i Pakistan då vi träffade många afghaner i flyktingläger. Sedan blev det känslomässigt starkt igen när jag jobbade på bibliotek 2015 och det kom många afghaner. Det är en paradox, landet är både bortglömt och förbisett men i så stor del i världspolitikens strålkastarljus. Afghanistan är ständigt aktuellt och ligger jättenära mitt hjärta.

FOTO: SIGNE HOLMQUIST

Anna Åkerberg sitter i styrelsen i lokalföreningen i Lund som nu blivit Skåne, och arbetar både med planering och utförande av aktiviteter som utställningar och föreläsningar.

Vilka är dina förhoppningar med ditt engagemang?

– Jag hoppas att det ska leda till förändring, både till att fler ska bli intresserade av Afghanistan och få större kunskap, och till slut en reell förändring i Afghanistan. Det är otroligt viktigt med vartenda barn som får möjlighet att gå i skolan och vartenda barn som får födas på ett säkert sätt.

Vad har ni för utmaningar?

– Vår största utmaning är att få in nya yngre medlemmar. Det är många som lagt många år och levt länge som bär upp förningen – jag är en av de yngre. Det är också en utmaning att få människor att känna att det finns möjlighet för Afghanistan att utvecklas på ett positivt sätt. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

ANNAS TRE TIPS FÖR LOKALT ENGAGEMANG

1 LÅGA TRÖSKLAR Det ska finnas möjlighet att göra små insatser, kanske stå två timmar på en julmarknad, vara med på Världens Barn-insamling, prata om en bok på en studiecirkel. Så kan man också rekrytera nya medlemmar.

2 SOCIALA TRÄFFAR Det ska vara trevligt att vara engagerad. Ha sociala aktiviteter så att medlemmarna kan lära känna varandra. Man kan träffas och fika i anslutning till en aktivitet, till exempel efter en Världens Barn-insamling. Vi träffades före julmarknaden, gjorde smällkarameller med saffran, fikade och pratade.

3 LÄTTFATTLIG INFORMATION Dela aktuell och lättförståelig information. Både för medlemmens egna engagemang och för om man ska vara med på en aktivitet och behöver kunna svara på frågor.

Maria Holzmann och Marzia Alisada från SAK höll tal tillsammans om SAKs verksamhet för kvinnor och flickor.

Manifestationer i Dalarna 8 mars

På Internationella kvinnodagen den 8 mars deltog SAK i Dalarna vid två olika manifestationer, dels i **LUDVIKA** och dels i **FALUN**.

I Ludvika hade Fatima Ghorbani kontakt med S-kvinnor, ABF och FN-föreningen som genomförde en ljusmanifestation.

I Falun arrangerade tio olika organisationer ett apellmöte vid Stora Torget.

Trots att det var ganska kyligt var det drygt 75 personer som stannade upp och lyssnade på de korta tal som varje organisation höll. Från SAK i Dalarna medverkade Maria Holzmann och Marzia Alisada som höll varandra i handen och framförde ett tal tillsammans, för att uppmärksamma alla kvinnors rättigheter, oavsett ursprung.

Sagostund, musik och föreläsningar

Lokalföreningen i **LUND/ SKÅNE** har deltagit på flera föreläsningar under våren. I mars arrangerade lokalföreningen ett seminarium på Lunds universitet tillsammans med Utrikespolitiska föreningen och Raoul Wallenberg-institutet. Anders Fänge från SAK och Ehsan Qaane från Raoul Wallenberg-institutet diskuterade den senaste utvecklingen i Afghanistan.

I slutet av mars föreläste Anders Fänge för Seniorjournalisterna i Malmö, och i april för Utrikespolitiska föreningen på Malmös universitet.

SAK i Lund/Skåne har också haft flera utställningar på Helsingborgs stadsbibliotek, där lokalföreningen även arrangerat sagostund på dari och lunchmusik.

SAKs lokalföreningar

- 1 **DALARNA** Maria Holzmann
dalarna_1@sakforening.se
- 2 **GÖTEBORG** Tomas Jansson
goteborg@sakforening.se
- 3 **SKÅNE** Inger Blennow
lund@sakforening.se
- 4 **SKÖVDE/SKARABORG** Thomas Magnusson
skovdeskaraborg@sakforening.se
- 5 **STOCKHOLM** Per Olov Henricson
stockholm@sakforening.se
- 6 **SUNDSVALL** Åke Johansson
sundsvall@sakforening.se
- 7 **SÖDERTÄLJE** Hasse Hansson
sodertalje@sakforening.se
- 8 **UPPSALA** Lina Mälberg
 uppsala@sakforening.se
- 9 **VÄNERSBORG** Lennart Olsson
vanersborg@sakforening.se
- 10 **VÄXJÖ** Sahar Mohamadi
sahar_ros2004@hotmail.com

+ JÄMSTÄLLDHETS-NÄTVERK

Laura Lindholm
laura.lindholm@sak.se

PÅ GÅNG

MANIFESTATION

15/8 Manifestation på årsdagen av talibanernas maktövertagande till stöd för flickors och kvinnors rätt till utbildning och arbete i Afghanistan.

TALARE: Tobias Billström, utrikesminister (M), Morgan Johansson, vice ordförande i Utrikesutskottet (S), Embla Persson, ordförande i Sveriges Elevkårer, Pernilla Baralt, generalsekreterare Unicef Sverige, Malin Ragnegård, förbundsordförande Kommunal, Heike Erkers, Akademikerförbundet SSR, Elham Mahrin Kohistani, Afghanska Föreningen i Sverige. Musikuppträdande med Mirwais Hamrah och Kerstin Wikström.

PLATS: Norrmalmstorg

TID: 16.30-18.00.

ARRANGÖR: SAKs lokalförening i Stockholm.

STUDIECIRKEL

Sept SAKs lokalförening i Stockholm genomför en studiecirkel på distans om Afghanistan i samarbete med Folkuniversitetet, med utgångspunkt i boken "Förstå Afghanistan" kompletterad med tillägget om den senaste utvecklingen.

VID INTRESSE: Kontakta PO Henricson, telefon 0706-97 69 59.

BOKMÄSSAN

1/10 SAK deltar med två seminarier under Bokmässan.

"ATT VERKA I DAGENS AFGHANISTAN"

TID: 9.15-10.00.

ÅSNE SEIERSTAD OM BOKEN "AFGHANERNA"

TID: 11.40.

PLATS: Globala Torget, Svenska Mässan, Göteborg.

VERNISSAGE

14/10 SAKs lokalförening i Skåne visar utställningen Afghanska klassrum 9 oktober till 6 november, med vernissage den 14 oktober.

PLATS: Perstorps Bibliotek.

TID: 11.00-12.00.

Åsne Seierstad

SAK får pris

SAK tilldelas priset **ÅRETS VÄCKARKLOCKA** 2023 av Elin Wägner-sällskapet. Enligt motiveringen har SAK verkat i journalisten och författaren Elin Wagners anda genom att erbjuda utbildning och sjukvård för de mest utsatta i Afghanistan: kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning.

BLI MEDLEM I SVENSKA AFGHANISTANKOMMITTÉN!

Foto: Björn Lindh

Elever på en skola i Taloqan, där SAK också utvecklat skolhälsovård.

Som medlem tar du ställning för våra grundvärderingar om allas rätt till utveckling och stödjer vårt arbete för förändring i ett av världens fattigaste länder.

Swisha 280 kr (vuxen), 120 kr (ung/student), till **900 7808**, skriv "medlem" och din e-postadress i meddelandefältet.

Svensk Insamlingskontroll

Svenska
Afghanistankommittén

SAK har 90-konto, Svensk insamlingskontroll
För att du ska kunna få aktuell information från
SAK sparar vi dina uppgifter enligt GDPR.
På www.sak.se/integritetspolicy kan du läsa om
hur vi skyddar dina personuppgifter.